Imię i nazwisko: _____ Numer indeksu: _____

Architektury systemów komputerowych

21 czerwca 2016

czas trwania: 150–180 minut

Punkty	Ocena
90% – 100%	5.0
80% – 89%	4.5
70% – 79%	4.0
60% – 69%	3.5
50% – 59%	3.0
0% – 49%	2.0

Uwagi do zadań 1–2: Należy używać wyłącznie operatorów arytmetyczno-logicznych, przypisania, stałych i dodatkowych zmiennych. **Zabrania się** korzystania z instrukcji sterowania, w tym instrukcji i operatora warunkowego, oraz operatorów mnożenia, dzielenia i modulo. **Nie można** dopuścić do wystąpienia nadmiaru i niedomiaru!

Zadanie 1 (6). Przetłumacz poniższą funkcję na procedurę języka `C` o sygnaturze `int num(unsigned)`.

$$\texttt{num}\,(n) = \begin{cases} i & \text{dla } n = 2 \cdot i \\ -i & \text{dla } n = 2 \cdot i + 1 \end{cases}$$

Zadanie 2 (6). Przetłumacz poniższą funkcję na procedurę języka `C` o sygnaturze `int avg(int, int)`.

$$\texttt{avg}\,(x, y) = \left\lfloor \frac{x + y}{2} \right\rfloor$$

Zadanie 3 (8). Przetłumacz kod procedury `foobar` z asemblera `x86-64` do języka `C`. **Należy posłużyć się** wysokopoziomowymi instrukcjami sterującymi. Używanie etykiet i instrukcji `goto` jest **niedozwolone**.

```
1  foobar:
2        mov   %rdi, %rax
3        xor   %rdx, %rdx
4  .L2:  cmp   $0, (%rax)
5        je    .L7
6        jg    .L3
7        dec   %rdx
8        jmp   .L4
9  .L3:  inc   %rdx
10 .L4:  add   $8, %rax
11       jmp   .L2
12 .L7:  mov   %rdx, (%rsi)
13       ret
```

Zadanie 4 (10). Przeczytaj poniższy kod w języku `C` i odpowiadający mu kod w asemblerze `x86-64`, po czym wywnioskuj rozmiar struktur `strA` i `strB` oraz wartość stałych `N` i `M`. W kratce poniżej należy umieścić **zwięzły** opis wnioskowania prowadzący do odpowiedzi.

```
1  typedef struct {
2    int  s[M];
3    long z;
4  } strA;
5
6  typedef struct {
7    strA  t[N];
8    long  k;
9    short x;
10   short y;
11 } strB;
12
13 long foo(strB *bp, long i) {
14   return bp[bp->k].t[i].z;
15 }
```

```
1  foo:
2      movq  120(%rdi), %rax
3      movq  %rax, %rdx
4      salq  $7, %rdx
5      leaq  (%rdx,%rax,8), %rax
6      addq  %rax, %rdi
7      leaq  (%rsi,%rsi,2), %rax
8      movq  16(%rdi,%rax,8), %rax
9      ret
```

Imię i nazwisko: _____ Numer indeksu: _____

Zadanie 5 (6). Niech `i` będzie niezerową liczbą całkowitą typu `int`, oraz `f` i `g` niezerowymi liczbami zmiennopozycyjnymi typu `float`. Podaj dowolne wartości, dla których poniższe wyrażenia będą prawdziwe:

```
    i * i < i          _____
  i >> 2 != i / 4      _____
f / 2.0 == f / -2.0    _____
(f + g) / (f + g) != 1.0 _____
```

Zadanie 6 (10). TLB jest zorganizowany jako czterodrożna pamięć sekcyjno-skojarzeniowa o 4 zbiorach. Wirtualna przestrzeń adresowa ma 2^{14} bajtów, a fizyczna 2^{12}. Rozmiar strony to 64 słowa. Polityka wymiany wpisów to *least recently used* – im wyższy numer znacznika LRU tym wpis jest starszy. Poniżej podano pierwotny stan TLB i 16 pierwszych wpisów tablicy stron. **Dane są w zapisie szesnastkowym!**

SET	TAG	PPN	LRU	TAG	PPN	LRU	TAG	PPN	LRU	TAG	PPN	LRU
0	07	02	2	09	0D	1	00	28	0	-	-	3
1	03	2D	0	-	-	3	-	-	3	-	-	3
2	-	-	3	-	-	3	-	-	3	-	-	3
3	1A	34	0	-	-	3	-	-	-	-	-	3

VPN	PPN	VPN	PPN
0	28	8	13
1	-	9	17
2	33	A	09
3	02	B	-
4	31	C	19
5	16	D	2D
6	-	E	11
7	-	F	0D

Przetłumacz adresy wirtualne podane w poniższej tabeli. Dla każdego adresu wskaż czy chybił w TLB lub wygenerował błąd strony. Podaj też ostateczny stan TLB po przetłumaczeniu wszystkich adresów. **Udzielając odpowiedzi należy użyć zapisu szesnastkowego!** Pierwszy adres został już przetłumaczony, a modyfikacja stanu TLB została uwzględniona w tabelce wyżej.

adres wirtualny	adres fizyczny	indeks TLB	znacznik TLB	chybienie w TLB	błąd strony
0024	a24	0	00	TAK	NIE
0326					
1ace					
0216					
018e					
032a					

SET	TAG	PPN	LRU	TAG	PPN	LRU	TAG	PPN	LRU	TAG	PPN	LRU
0												
1												
2												
3												

Zadanie 7 (8). Na poniższym schemacie widnieje jednocyklowa implementacja procesora MIPS. Zaproponuj kodowanie instrukcji, nowe sygnały kontrolne i modyfikacje schematu niezbędne do obsługi dodatkowej instrukcji. Podaj stan wszystkich sygnałów sterujących. Modyfikowanie ALU jest **zabronione**!

UWAGA: Na schemacie należy jedynie zakreślić modyfikowany fragment procesora i przerysować go ze zmianami do kratki!

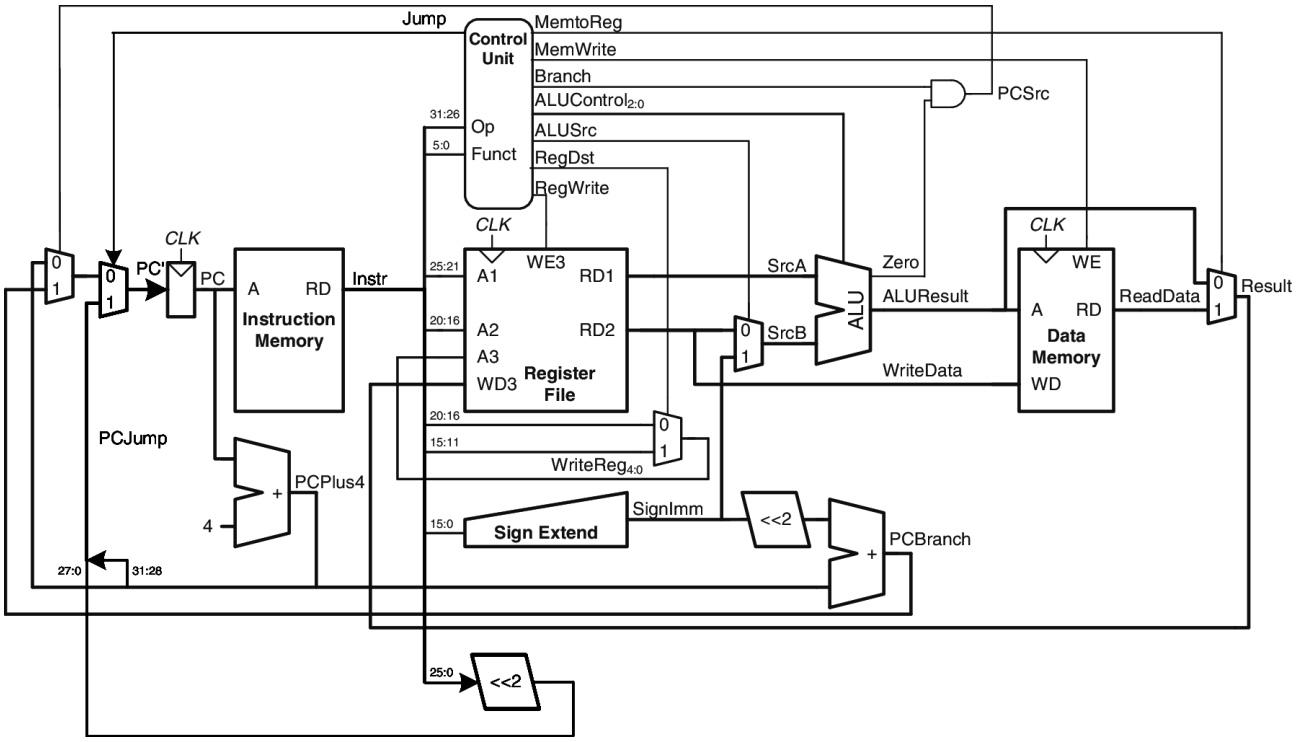

mnemonik	typ	semantyka
lwx $Rd,$Rs[$Rt]	R	Reg[Rd] := Mem[Reg[Rs] + Reg[Rt] * 4]

	MemToReg	MemWrite	Branch	$ALUControl_{2:0}$	ALUSrc	RegDst	RegWrite	Jump
lwx								

Imię i nazwisko: _____ Numer indeksu: _____

Zadanie 8 (8). Rozważmy potokowy procesor MIPS z implementacją obejść i obsługą hazardów, ale bez *branch delay slots*. Zakładamy, że skoki są obliczane w fazie ID, a wykonują się w etapie EX. Przyjmujemy strategię przewidywania typu „*zawsze nie wykonuj skoku*". Narysuj diagram stanu potoku wykonania poniższego kodu. Wskaż hazardy *Read-After-Write* i oznacz ścieżki przekazywania danych przy pomocy obejść. Zakładamy, że skok w linii 3 nie zostaje wykonany, a w linii 6 zostaje.

```
1       lw     $3,0($5)       IF   ID   EX   MEM   WB
2       srl    $8,$8,1
3       beq    $2,$3,.L1
4       lw     $3,0($6)
5       addi   $3,$3,-16
6 .L1:  bne    $2,$3,.L2
7       subu   $2,$2,$8
8 .L2:  sw     $2,-4($7)
```

Zadanie 9 (10). Rozważmy superskalarny procesor MIPS z dwoma potokami: U-pipe, który wykonuje wszystkie instrukcje, oraz V-pipe, który wykonuje wyłącznie operacje arytmetyczno-logiczne (w tym na liczbach zmiennopozycyjnych). Czas przetwarzania instrukcji to: ALU – 1, MEM – 2, FP-ADD – 2 i FP-MUL – 3 cykli, a interwał inicjacji wynosi 1. Ile cykli wymaga przetworzenie jednej iteracji poniższej pętli? Rozwiń ją jednokrotnie po czym zoptymalizuj jej ciało, a następnie podaj liczbę cykli wymaganych do jej wykonania.

```
1 loop:
2     ld.s   $f1,0($a1)   # X[i]
3     mul.s  $f2,$f1,$f0  # a * X[i]
4     ld.s   $f3,0($a2)   # Y[i]
5     add.s  $f3,$f2,$f3  # a * X[i] + Y[i]
6     st.s   $f3,0($a2)   # Y[i] = a * X[i] + Y[i]
7     addi   $a1,$a1,4
8     addi   $a2,$a2,4
9     bne    $a2,$a3,loop # $a3 = koniec tablicy Y
```

iteracje	wersja pętli	cykli / element
1×	oryginalna	
2×	zoptymalizowana	

Uwagi do zadań testowych: Zdania prawdziwe oznacz literą `T`, a fałszywe literą `N`. Liczba przydzielonych punktów jest określona wzorem $\lfloor 2^{p-2} \rfloor$, gdzie p to liczba poprawnie udzielonych odpowiedzi.

Zadanie 10. *Application Binary Interface*, konwencja wołania procedur.

- ☐ `ABI` określa metodę wywoływania funkcji jądra systemu operacyjnego.
- ☐ Rejestry służące do przekazywania argumentów mogą być nadpisywane przez funkcję wołaną.
- ☐ Jeśli wynik funkcji nie mieści się w rejestrach, to funkcja wołana musi przygotować miejsce na wynik w swojej ramce stosu.
- ☐ Przed wywołaniem funkcji, adres wierzchołka stosu musi być wyrównany do wielokrotności rozmiaru największego słowa maszynowego.

Zadanie 11. Reprezentacja plików wykonywalnych, modułów i bibliotek. Konsolidacja i ładowanie.

- ☐ Punkt wejścia (ang. *entry point*) do programu napisanego w języku `C` wskazuje na adres funkcji `main`.
- ☐ Sekcja `.bss` może mieć przypisane relokacje.
- ☐ W trakcie konsolidacji pliku wykonywalnego sekcje są łączone w segmenty.
- ☐ Plik wykonywalny skonsolidowany dynamicznie nie posiada tablicy symboli.

Zadanie 12. Tryby pracy procesora i przerwania.

- ☐ W trakcie obsługi przerwania obsługa wyjątków jest zablokowana.
- ☐ Procesor może przejść do trybu uprzywilejowanego nie używając instrukcji uprzywilejowanych.
- ☐ Procesor odkłada na stos rejestry ogólnego przeznaczenia przed wywołaniem procedury obsługi przerwania.
- ☐ By powrócić do wykonania przerwanego programu, procedura obsługi przerwania musi wykonać specjalną instrukcję uprzywilejowaną.

Zadanie 13. Urządzenia i obsługa wejścia–wyjścia.

- ☐ Przerwanie może sygnalizować zdarzenia nadchodzące z więcej niż jednego urządzenia.
- ☐ Komunikacja z użyciem przerwań jest przeważnie wydajniejsza niż odpytywanie.
- ☐ W systemie z `DMA`, po zleceniu odczytu bloku pamięć operacyjna regularnie odpytuje urządzenie i kopiuje z niego dane bez udziału procesora.
- ☐ Wraz z odległością od środka talerza (platera) ilość sektorów na ścieżkę maleje.

Zadanie 14. Lokalność i interakcja z pamięcią podręczną.

- ☐ Przeglądanie listy dwukierunkowej charakteryzuje się dobrą lokalnością przestrzenną.
- ☐ Proces generuje dużo błędów stron, jeśli jego zbiór rezydentny jest większy od zbioru roboczego.
- ☐ Przetwarzanie kodu pętli wykazuje dobrą lokalność czasową.
- ☐ Pamięć podręczna z polityką zapisu *write-through* może dawać niepożądane efekty przy zapisie do pamięci, która będzie kopiowana z użyciem `DMA`.

Zadanie 15. Stronicowanie, `TLB` i jednostka zarządzania pamięcią (`MMU`).

- ☐ `MMU` procesorów `x86-64` może modyfikować zawartość tablicy stron bez udziału systemu operacyjnego.
- ☐ Dla każdej strony można zadać czy jej zawartość ma być przechowywalna w pamięci podręcznej.
- ☐ Stronicowanie umożliwia zarówno izolację jak i współdzielenie pamięci między procesami.
- ☐ Pamięć `TLB` może być indeksowana i tagowana wyłącznie adresami wirtualnymi.

Zadanie 16. Mikroarchitektura procesora.

- ☐ Mechanizm przewidywania skoków swym działaniem obejmuje także instrukcje powrotu z procedury.
- ☐ W procesorze potokowym odrębna pamięć podręczna instrukcji i danych całkowicie eliminuje hazard strukturalny w dostępach do pamięci.
- ☐ Przemianowywanie rejestrów pozwala procesorowi na usuwanie hazardów danych *Read-After-Write*.
- ☐ Procesory *Out-of-Order* pozwalają na zatwierdzanie efektów działania instrukcji w innym porządku niż występują one w programie.